

Ifølge Lov om vejledning om valg af uddannelse og erhverv forventes vejledning at foregå under hensyntagen til den enkeltes og samfundets behov og interesser. Dette begrebsættes som 'Vejledningens grunddilemma' (Løve 2005, Plant 2009). Men hvilken betydning får denne formulering? Hvilke andre formuleringer ligger i forlængelse af den viden, som præsenteres i ph.d. afhandlingen Vejledning i fællesskaber (Thomsen 2009) og i artiklen Når vejledning i fællesskaber er bedst?

Ny målformulering for vejledningen

I artiklen Når vejledning i fællesskaber er bedst argumenterer jeg for, at valg og afklaring knytter sig mere til deltagelse end til refleksion, og at vejledernes viden skal medvirke til strukturelle ændringer i fx uddannelsessystemet. Artiklen her gengiver i kortere form et afsnit fra afhandlingens diskussion med titlen: Reinterpretation/genfortolkning af vejledningens grundproblematik.

Grunddilemmaet i vejledningen rummer en opdeling i samfundsmæssige og individuelle interesser, som tillader, at særlige grupper udskilles som havende særlige eller udvidede vejledningsbehov, idet der implicit i opdelingen i samfundsmæssige og individuelle interesser ligger, at nogle valg er i overensstemmelse med både individuelle og samfundsmæssige interesser, og at der er valg, som ikke er det.

Dette er med til at legitimere en udskillelse af de mennesker, som ikke vælger i overensstemmelse med samfundsmæssige interesser. De skal tilbydes mere, bedre eller en anden vejledning, sådan at de efterfølgende foretager valg, som er i overensstemmelse med både samfundets/arbejdsmarkedets og egne behov.

Udskillelsen ser vi særligt i forhold til unge, som vurderes at være i risiko for ikke at få en ungdomsuddannelse. Denne gruppe beskrives som havende særlige vejledningsbehov. Den ses også i forhold til højskoleeleverne, som endnu ikke har valgt videregående uddannelse, og som derfor, gennem lovgivning om vejledning på højskolerne, skal sikres tilbud om vejledning. Den ses i forhold til ledige, som skal vælge anderledes og via vejledning skal hjælpes tilbage på arbejdsmarkedet. Og den ses i forhold til ufaglærte eller kortuddannede, som også beskrives som havende særlige behov for

vejledning i forhold til at blive motiverede for at deltage i uddannelse og få hjælp til at fjerne barrierer for deres deltagelse i uddannelse.

Udskillelsen får konkret betydning for både højskoleeleverne og medarbejderne på Virksomheden. Den får betydning på den måde, at de begge steder møder vejledning. Gennem vejledning bliver de mødt med særlige forventninger til deres samfundsmæssige deltagelse, og gennem vejledningen stilles de ansvarlige for at deltage i opfyldelsen af samfundsmæssige behov. Men samfundsmæssige behov kan være svære at forudsige, hvorfor det må formodes, at vejlederne vejleder i forhold til det samfund, som de kender, og de behov, som de præsenteres for i prognoser og af forskellige aktører.

Af afhandlingen fremgår det, at opdelingen er med til at skabe grundlag for stigmatisering og marginalisering af det socialt problematiske frem for at kritisere den politiske undertrykkelse, der finder sted, når særlige grupper falder igennem uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet. Målet med at genfortolke vejledningens formål er skabe et handlerum for vejlederne og vejledningen i forhold til at være med til at udpege mulighederne og behovet for, at ændringer i fx uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet, så flere får mulighed for at deltage her. Når vejledernes viden ikke bruges til at skabe strukturelle ændringer, er der fare for, at vejledningen i stedet medvirker til at understøtte systemer, som producerer frafald og eksklusion.

Den viden, som afhandlingen bidrager med, giver blik for, at der er tidspunkter i menneskers komplekse samfundsmæssige liv, hvor betingelser forandres og bliver usikre, og så er der brug for en fælles praksis for sammen at udforske nye muligheder – eller at skabe dem. Disse tidspunkter kan beskrives som **overgange**, der er karakteriseret ved opbrud og ændringer. Det nye bud på en formålsbeskrivelse for vejledningen er: **At skabe nye muligheder i forhold til den enkeltes deltagelse i uddannelse og erhverv i forbindelse med brud og overgange.**

Genfortolkningen giver grundlag for at fremhæve andre begrundelser for praksis end begrundelser, som knyttes til varetagelse af den enkeltes og samfundets interesser, og som resulterer i et behov for udpegning af personer med særlige behov for vejledning. Der er forskel på at sige, problemet er dig og etablere en praksis, hvor der arbejdes med den enkeltes motivation for deltagelse, og på at sige, at

problemet er socialt og etablere en praksis for fælles analyse af mulighederne. Hvor det fælles ligger i en opmærksomhed på, at flere mennesker oplever lignende situationer, som får forskellig betydning for dem.

Referencer

- Løve, T. (2005). *Vejledning ansigt til ansigt. teorier og metoder i den individuelle vejledning*. Fredensborg: Studie og Erhverv.
- Plant, P. (2009). *Fæste. Dansk uddannelses- og erhvervsvejledning, 1886-2008*. Fredensborg: Studie og Erhverv.
- Thomsen, Rie (2009) *Vejledning i Fællesskaber*. Fredensborg: Studie og Erhverv.
- Usher, R. (2005). Subjects, networks and positions: Thinking educational guidance differently. *British journal of guidance & counselling*, 33(3), 397.